

Ταξίδι στην Ταξίμ

Βερβέρας Γιάννης, Γιαννακίδης Στάθης, Καρατέγος Γιώργος, Σιούτας Ηλίας
Η εξέγερση στην Τουρκία έφερε στο προσκήνιο τη σύγκρουση δύο διαφορετικών κόσμων στη γειτονική χώρα. Μια σύγκρουση με τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αλλά με τόσα κοινά και ομοιότητες με αυτή που διεξάγεται στην Ελλάδα και στον υπόλοιπο κόσμο. Τα αδιέξοδα των νεοφιλελεύθερων επιλογών είναι κοινά και στις δύο χώρες. Στην Τουρκία της ανάπτυξης έξω από το ευρώ και την Ε.Ε και στην Ελλάδα της κρίσης εντός της Ε.Ε και του ευρώ.

Η οικονομία της Τουρκίας είναι από τις 20 μεγαλύτερες παγκοσμίως και παρουσιάζει αξιοσημείωτες επιδόσεις με θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, σε μια περίοδο όπου η διεθνής οικονομική κρίση έχει πλήξει και απειλεί εθνικές οικονομίες μεγάλης κλίμακας. Επιδόσεις ενός δρομέα που όμως φθίνουν τους τελευταίους μήνες. Η συνυφασμένη με κρίσεις, ήδη από τη δεκαετία του 1950, οικονομία της Τουρκίας στράφηκε προς την φιλελεύθερη κατεύθυνση μιας εξαγωγικά προσανατολισμένης εκβιομηχάνισης στις αρχές του 1980. Η έκθεση στο διεθνή ανταγωνισμό, με την αύξηση των ανταγωνιστικών πιέσεων, δεν περιόρισε την απειλή των κρίσεων και η γενικότερη πολιτική αστάθεια, με το στρατό σε πρωταγωνιστικό ρόλο, δεν επέτρεπαν τη σταθερή και αποφασιστική “φιλελευθεροποίηση” της οικονομίας.

Το Φεβρουάριο του 2001 η Τουρκία γνώρισε την τρίτη και βαθύτερη οικονομική κρίση σε διάστημα 15 μηνών. Η διαμάχη ανάμεσα στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τον πρωθυπουργό κατά τη διάρκεια συνεδρίασης του Εθνικού Συμβουλίου Ασφάλειας πυροδότησε ακόμη μια ανεξέλεγκτη κρίση με ολέθριες συνέπειες. Η βαθιά πτώση του χρηματιστηρίου της Κωνσταντινούπολης, οι έντονες πιέσεις επί του νομίσματος και η σημαντική εκροή ξένου κεφαλαίου προκάλεσαν έντονο πανικό. Η τούρκικη κυβέρνηση, ακολουθώντας τη συμβουλή του ΔΝΤ, επέτρεψε την ελεύθερη διακύμανση της λίρας. Η τούρκικη λίρα υποτιμήθηκε κατά 40%, ο πληθωρισμός άγγιξε το 50%, η ύφεση ξεπέρασε το 7%, οι μισθοί περικόπηκαν περίπου στο μισό ενώ η ανεργία, που ήταν ήδη στο 18%, εκτοξεύτηκε ακόμη περισσότερο. Μέχρι και η προμήθεια φαρμάκων σταμάτησε από τι ξένες φαρμακοβιομηχανίες προς την Τουρκία, λόγω αβεβαιότητας της συναλλαγματικής ισοτιμίας.

Και μετά ήρθε το ΔΝΤ.

Η προσφυγή στο ΔΝΤ το Μάρτη του 2001 αποτελούσε την τελευταία σανίδα σωτηρίας του συστήματος για επιτάχυνση και ολοκλήρωση των νεοφιλελεύθερων μεταρρυθμίσεων. Ο τότε κυβερνητικός συνασπισμός, συναποτελούμενος από τη σοσιαλιστική, τη συντηρητική και την εθνικιστική παράταξη, αδυνατούσε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των δυνάμεων του κεφαλαίου. Το ισλαμικών καταβολών Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης ΑΚΡ, που κέρδισε τις εκλογές του 2002, παρείχε την ασφάλεια μιας σταθερής, για το σύστημα, δύναμης, που θα ολοκλήρωνε τις επιδιώξεις των κυρίαρχων δυνάμεων. Το 2008 ακολουθώντας αντίστροφη πολιτική από τις υποδείξεις του ΔΝΤ, με το σύνολο όμως των νεοφιλελεύθερων διαρθρωτικών αλλαγών να έχουν υλοποιηθεί στο ακέραιο, το ΑΕΠ της τούρκικης οικονομίας τριπλασιάστηκε, αλλά ο κόσμος της εργασίας και ιδιαίτερα η νέα γενιά εξακολουθούσε να μην αντικρίζει μια καλύτερη προοπτική για το μέλλον.

Πίσω από τους αριθμούς και τους δείκτες του νεοφιλελεύθερου οικονομικού θαύματος της Τουρκίας το βαρύ φορτίο της ανάπτυξης, απαιτούσε και συνεχίζει να απαιτεί θυσίες από τη μεγάλη πλειοψηφία της κοινωνίας, στο όνομα μιας ισχυρής Τουρκίας με καθοριστικό ρόλο και λόγο και στις διεθνείς εξελίξεις. Παρά την τεράστια οικονομική ανάπτυξη, η ανεργία παραμένει σε υψηλά επίπεδα, ο μέσος μισθός δεν επαρκεί για την κάλυψη του υψηλού κόστους διαβίωσης και το εργατικό κίνημα αδυνατεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των καιρών. Ο ισχυρός τραπεζικός τομέας, με απελευθέρωση δανείων και πλαστικού χρήματος, καλύπτει το εισοδηματικό κενό, "βοηθώντας" την κοινωνία να ανταποκριθεί στις αυξημένες απαιτήσεις των αγορών και των κυρίαρχων καταναλωτικών προτύπων, ενώ παράλληλα η ψαλίδα μεταξύ φτωχών και πλουσίων και οι κοινωνικές ανισότητες ολοένα και μεγαλώνουν.

Και μετά ήρθε ο Τούρκος Αδερφός.

Μια σύγκρουση με έντονα χαρακτηριστικά και ερείσματα στην τούρκικη κοινωνία είναι η σταδιακή αλλοίωση του κοσμικού χαρακτήρα του κράτους με την παράλληλη προώθηση αρχών και αξιών του Ισλάμ. Η απαγόρευση των αμβλώσεων και των δημόσιων φιλιών, οι περιορισμοί στην κατανάλωση αλκοόλ, η προώθηση της μαντίλας κ.α, είναι μερικές από τις μεταρρυθμίσεις στην Τουρκία, που δημιουργούν ένα πιο ασφυκτικό πλαίσιο για την κοινωνία και κυρίως για τη νέα γενιά και ιδιαίτερα για τις γυναίκες.

Το 2008 με αφορμή την υπόθεση Εργκενέκον το ΑΚΡ άδραξε την ευκαιρία για μια συνολικότερη εκκαθάριση πολιτικών του αντιπάλων και πολέμιων των προωθούμενων μεταρρυθμίσεων, που στοχεύουν στην αλλοίωση του κοσμικού χαρακτήρα της Τουρκίας. Απόπειρες να τεθούν κόμματα εκτός νόμου, δικαστικές διαμάχες, πολιτικές διώξεις, φυλακίσεις, κρατική τρομοκρατία και πολλά άλλα χαρακτηρίζουν έντονα την πολυτάραχη πολιτική ζωή. Στις εκλογές του 2011 με το στρατόπεδο των κεμαλικών αποδυναμωμένο το ΑΚΡ εξασφάλισε 51% βγαίνοντας ακόμη πιο ισχυρό.

Η αριστερά έχει στοχοποιηθεί και πολεμάτε συστηματικά ήδη από τη χούντα το 1980, υπό το φόβο τότε της ακραίας πόλωσης μεταξύ κράτους και αριστεράς και της αυξημένης επιρροής της ΕΣΣΔ στα εσωτερικά της Τουρκίας. Η κατάσταση μέχρι και σήμερα δεν έχει αλλάξει ιδιαίτερα για τις δυνάμεις του κινήματος. Πολλά κόμματα βρίσκονται σε καθεστώς παρανομίας, χιλιάδες αγωνιστές έχουν φυλακιστεί, ενώ δεν είναι λίγοι και αυτοί που συνεχίζουν να αγνοούνται. Επιπροσθέτως ένα άδικο εκλογικό σύστημα δυσκολεύει την εκπροσώπηση της αριστεράς σε κοινοβουλευτικό επίπεδο, παρά μόνο μέσω της στήριξης ανεξάρτητων υποψηφίων βουλευτών.

Ενδεικτικό της κατάστασης είναι πως ακόμη και οι πορείες της 1 Μάη κρίνονται παράνομες και καταστέλλονται βάνουσα, όπως ακριβώς συνέβη και λίγες μέρες πριν την εξέγερση. Παράλληλα ένα ακόμη καθημερινό μέτωπο, ιδιαίτερα στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, είναι και η σκληρή αντιπαράθεση με τους Γκρίζους Λύκους. Ο αγώνας για διακαιώματα και ελευθερίες στο πανεπιστήμιο περνάει και από την πολυεπίπεδη

σύγκρουση με τους ακροδεξιούς πυρήνες.

Η πρώτη σοβαρή αμφισβήτηση του Ηγεμόνα έρχεται πάντα την στιγμή του απόλυτου θριάμβου του. Η εξέγερση για “μερικά δέντρα”

Μέσα σε αυτό το κλίμα απόλυτης ηγεμονίας του Ερντογάν, η κατασκευή ενός ακόμη εμπορικού καταστήματος στην καρδιά της Ταξίμ στη θέση του πάρκου Γκέζι αποτελούσε φαινομενικά μια εύκολη υπόθεση για την πανίσχυρη κυβέρνηση. Κανείς δε μπορούσε να προβλέψει πως η αντίσταση μερικών εκατοντάδων διαδηλωτών θα ήταν η σπίθα για ένα καυτό καλοκαίρι στη γειτονική χώρα. Στην Ταξίμ, στις γειτονιές της Κωνσταντινούπολης, σε δεκάδες πόλεις της Τουρκίας, τα αδιέξοδα των νεοφιλελεύθερων πολιτικών, η συσσωρευμένη αγανάκτηση και καταπίεση, οδήγησαν εκατομμύρια κόσμο στο δρόμο και πολύ γρήγορα η αλληλεγγύη μετατράπηκε σε αγώνα με κεντρικό και ενοποιητικό αίτημα την παραίτηση της κυβέρνησης Ερντογάν. Κεμαλικοί, αριστεροί, αναρχικοί, οικολόγοι, αλεβίτες, καλλιτεχνικοί κύκλοι, οπαδοί, νέοι και ηλικιωμένοι, όλο το φάσμα της κοινωνικής και πολιτικής ζωής, για περισσότερο από 1 μήνα βρίσκονται στο δρόμο, ο καθένας και η καθεμία για τους δικούς του λόγους και αιτίες, αλλά όλοι μαζί ενωμένοι απέναντι στον κοινό σκοπό.

Οι εργασίες ανάπλασης της πλατείας Ταξίμ, όπως ονομάστηκε η καταστροφή του πάρκου Γκέζι, ξεκίνησαν με την κοπή των δέντρων, τη μοναδική εστία πρασίνου στην πλατεία. Από την πρώτη στιγμή μερικές εκατοντάδες διαδηλωτών αφού σταμάτησαν τις καταστροφικές εργασίες, κατέλαβαν το πάρκο και το μετέτρεψαν σε μια μικρή εστία αγώνα και αντίστασης, στην καρδιά του τουριστικού κέντρου κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου. Ισχυρές αστυνομικές δυνάμεις την 4η ημέρα προχώρησαν στην ανακατάληψη του πάρκου, με άγρια καταστολή, χημικά, σπρέι πιπεριού, καταστρέφοντας τις όποιες υποδομές του κέντρου αγώνα και βάζοντας φωτιά στις σκηνές των διαδηλωτών.

Το Αστάθμητο και η Εξέγερση

Η απάντηση ήταν άμεση και αναπάντεχη. Οργανώσεις, κόμματα, φορείς, σύλλογοι, συνδικάτα και κυρίως χιλιάδες πολίτες κάλεσαν την κοινωνία στο δρόμο, να εκφράσει την αλληλεγγύη του, να διαμαρτυρηθεί για την κρατική καταστολή. Η ανταπόκριση ήταν πέρα από κάθε προσδοκία καθώς καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας κόσμος συνέρρεε προς την Ταξίμ. Η αστυνομική βαρβαρότητα, ο περιορισμός ελευθεριών και δικαιωμάτων και οι ευρύτερες κοινωνικές αδικίες αποτέλεσαν ενοποιητικό παράγοντα για αυτό το πολύχρωμο και πολυσυλλεκτικό κίνημα αντίστασης και αγώνα.

Ακολούθησαν 38 ώρες σκληρών οδομαχιών, για την ανακατάληψη αυτή τη φορά όχι μόνο του πάρκου αλλά ολόκληρου το κέντρου. Οι δυνάμεις καταστολής υποχώρησαν, οι κάμερες παρακολούθησης απενεργοποιήθηκαν, ο Ερντογάν αναχώρησε για επισκέψεις στο εξωτερικό, η εξέγερση επεκτάθηκε σ' όλη την επικράτεια και το κίνημα γνώριζε ξανά μία νίκη μετά από πολύ καιρό.

Το Σαββάτο 8 Ιούνη πλησιάζοντας στην Ταξίμ από την πλευρά της Μπεσίκτας συναντήσαμε τα πρώτα οδοφράγματα, με τις ομάδες περιφρούρησης να βρίσκονται σε επιφυλακή, καθώς

ακόμη ένα βράδυ πλησίαζε, που η κομμούνα της Ταξίμ υποδεχόταν οποιοδήποτε εκτός από την αστυνομία και τους φασίστες των Γκρίζων Λύκων. Οι οπαδοί της Μπεσίκτας είχαν την κύρια ευθύνη για την εποπτεία εκείνης της περιοχής, καθώς εκεί βρισκόταν το γήπεδο της ομάδας τους και σύμφωνα με φήμες ήταν το πρώτο σημείο από το οποίο οι δυνάμεις καταστολής αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν.

Η ζωή πίσω από τα οδοφράγματα.

Εκατοντάδες οδοφράγματα είχαν στηθεί σε όλους τους δρόμους και τα στενά, που οδηγούσαν στην Ταξίμ. Με αναφορά το κεντρικό συντονιστικό κάθε οργάνωση και συλλογικότητα είχε αναλάβει και από ένα πόστο περιμετρικά της πλατείας αλλά και μέσα σε αυτή. Σε πλήρη επικοινωνία και συνεργασία οι ομάδες περιφρούρησης φρόντιζαν για καθετί, που θα μπορούσε να εκθέσει τον αγώνα. Η επέμβαση τους ήταν τόσο άμεση, που όταν ένας από εμάς απομακρύνθηκε το βράδυ για φωτογραφίες χωρίς την απαραίτητη συνοδεία, δεν πρόλαβε ουσιαστικά να τραβήξει τίποτα και το θέμα έληξε σχετικά γρήγορα όταν διαπίστωσαν ότι ήταν αλληλέγγυος από την Ελλάδα. Επιπλέον οι συλλογικές μετακινήσεις ήταν αναγκαίες και λόγω των συλλήψεων-απαγωγών διαδηλωτών από ασφαλίτες, ιδιαίτερα όταν απομακρυνόσουν από την Ταξίμ προς τα οδοφράγματα.

Στο κέντρο της πλατείας μετά από μια εβδομάδα κατάληψης το κλίμα διαρκώς ήταν πανηγυρικό, παντού κυριαρχούσαν συνθήματα, χοροί και τραγούδια, ενώ το Γκέζι έγινε ξανά η καρδιά του αγώνα. Δεκάδες εκθέσεις βιβλίου και φωτογραφίας, προβολές ταινιών, συναυλίες και άλλα πολιτιστικά δρώμενα, συζητήσεις και εκδηλώσεις προσέφεραν ένα ολοκληρωμένο καθημερινό πρόγραμμα. Οι εμπειρίες και οι εικόνες του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ το 2010 δεν μπορούν παρά προσφέρουν ένα πολύ μικρό δείγμα για όσα διαδραματιζόντουσαν εντός τους πάρκου. Ο Δεκέμβρης και οι πλατείες της Ελλάδας, συνενώθηκαν και πήγαν ένα βήμα παρά πέρα στην Τουρκία. Οι εμπειρίες των δικών μας αγώνων, όπως χαρακτηριστικά έλεγαν και οι σύντροφοι του ODP, αποδείχθηκαν ιδιαίτερα χρήσιμες για το δικό τους αγώνα, όπως και για εμάς οι δικές τους εμπειρίες και διδάγματα.

Οπαδοί όλων των μεγάλων ομάδων, αλλά και μικρότερων συνυπήρχαν, χωρίς καμία απολύτως ένταση μεταξύ τους, δίνοντας ένα ξεχωριστό τόνο με τις χορογραφίες και τα αντιφασιστικά, κατά κύριο λόγο, συνθήματα τους. Εκατοντάδες σκηνές φιλοξενούσαν χιλιάδες κόσμο και σε καθημερινή βάση αλληλέγγυοι/ες στήριζαν τον αγώνα με τρόφιμα, φάρμακα, είδη πρώτης ανάγκης και οτιδήποτε άλλο απαραίτητο. Αυτοσχέδια φαρμακεία και ιατρεία είχαν στηθεί, ενώ οργανώσεις και συλλογικότητες, η καθεμία με το χώρο της και τη διακριτή παρουσία της, συνέβαλαν επιπλέον και στις καθημερινές εργασίες, όπως σίτιση, καθαριότητα, περιφρουρήσεις, εξορμήσεις, κ.α.

Ενότητα και αλληλεγγύη.

Παρά τις όποιες ιδεολογικές διαφορές ο κοινός αγώνας, τα καθήκοντα που γεννούσε η κατάσταση αλλά και η δυναμική του κινήματος δεν άφηνε περιθώρια για ανούσιες και αδιέξοδες αντιπαραθέσεις. Η πολυεπίπεδη πολεμική που δεχόταν το κίνημα απαιτούσε τη συνεργασία και το συντονισμό όλων των δυνάμεων. Τα μέσα μαζικής μεταφοράς είχαν

σταματήσει τα δρομολόγια προς το κέντρο, ενώ ο δήμαρχος απαγόρευσε την περισυλλογή σκουπιδιών από την πλατεία, κενό που καλυπτόταν από αλληλέγγυο γειτονικό δήμο. Τα ΜΜΕ αναπαρήγαγαν την προπαγάνδα της κυβέρνησης, περί υποκινούμενων διαδηλώσεων από εχθρούς της Τουρκίας, για αλήτες, άστεγους και τρομοκράτες που μένουν στην πλατεία, αποσιωπούσαν την άγρια καταστολή και τα πραγματικά αιτήματα του κινήματος, καθιστώντας την αντιπληροφόρηση από πλευράς κινήματος απόλυτα αναγκαία.

Την επόμενη ημέρα στην κορύφωση των διαδηλώσεων στην κατειλημμένη Ταξίμ η παρουσία Κούρδων μπροστά από την κεντρική σκηνή ανάμεσα σε χιλιάδες Τούρκους ήταν μια εικόνα ενδεικτική για το μεγαλείο της εξέγερσης. Η ειρηνική συνύπαρξη αποτέλεσε ένα πρώτο μικρό, αλλά σημαντικό, βήμα για τις μεταξύ τους σχέσεις και ταυτόχρονα ένα ισχυρό πλήγμα για την κυβέρνηση του Ερντογάν. Ο εθνικός διαχωρισμός δεν είχε θέση στην Ταξίμ εκείνες τις ημέρες και ο κοινωνικός αυτοματισμός, στον οποίο είχε επενδύσει πολλά η κυβέρνηση Ερντογάν, δεν κατάφερε να πετύχει το σκοπό του. Σε ένα από τα μεγαλύτερα κινηματικά ραντεβού, με τις εκατοντάδες εστίες αντίστασης από κάθε γειτονιά και πάρκο της Κωνσταντινούπολης να δίνουν το παρών στην Ταξίμ, 1.000.000 πολίτες συμμετείχαν σε μια μεγαλειώδη διαδήλωση, με εκκωφαντικά συνθήματα να αντηχούν σε ολόκληρο το κέντρο. Τη μοναδική στιγμή που πήγε να δημιουργηθεί ένταση από μερίδα κεμαλικών για την παρουσία των Κούρδων, με παρέμβαση της ομάδας περιφρούρησης απομονώθηκαν οι θερμόαιμοι και με παρέμβαση ενός εκ των αναγνωρίσιμων οπαδών της Μπεσίκτας στην κεντρική σκηνή τα πνεύματα ηρέμησαν αμέσως. Τίποτα δε μπορούσε να αμαυρώσει μια εκ των μεγαλύτερων συγκεντρώσεων στην κομμούνα της Ταξίμ. Η ιστορία προχώρησε μερικά βήματα ακόμα.

Όσο πλησίαζε το βράδυ ο προβληματισμός των Τούρκων συντρόφων γινόταν όλο και πιο έκδηλος. Το κρίσιμο υπουργικό συμβούλιο της Δευτέρας και οι φόβοι για νέα επέμβαση της αστυνομίας δεν άφηναν πολλά περιθώρια για χαλάρωση. Παράλληλα οι φήμες για παρέμβαση του στρατού σε περίπτωση ανάγκης, όπως και η κάθοδος υποστηρικτών του ΑΚΡ στο δρόμο, αποτελούσαν επικίνδυνες ενδείξεις για τη στάση της κυβέρνησης. Η γενικευμένη επίθεση της αστυνομίας την επομένη της υπουργικής συνάντησης δεν πτόησε τους διαδηλωτές. Μπορεί το Γκέζι μέχρι και σήμερα να προστατεύεται από την αστυνομία, απέναντι, όμως στην άγρια καταστολή η επινοητικότητα και εφευρετικότητα των διαδηλωτών φέρνει σε αμηχανία τους πολέμιους του κινήματος. Από τον “ντουραντάμ”, τον άνθρωπο άγαλμα, τις ειρηνικές συναθροίσεις σε πάρκα, μέχρι και το μποϊκοτάζ σε φιλοκυβερνητικές πολυεθνικές.

Ο αγώνας συνεχίζεται καθώς τίποτα δεν είναι πλέον το ίδιο στην Τουρκία, όπως και στην Ελλάδα, στη Βραζιλία και οπουδήποτε τα κέρδη και το χρήμα μπαίνουν πάνω από τον άνθρωπο και τις κοινωνικές ανάγκες. Η ιστορία δυστυχώς για τους θιασώτες του νεοφιλελευθερισμού δεν έχει τελειώσει και την ιστορία την γράφουν οι λαοί και οι αγώνες τους και όχι οι αυτόκλητοι σωτήρες των εθνών. Το πιο ωραίο ραντεβού με την ιστορία είναι μπροστά μας και μόνο ο κοινός αγώνας των λαών μπορεί να μας φέρει πιο κοντά με όσα διαβάζουμε, ακούμε και φανταζόμαστε. Αν όχι τώρα πότε; Αν όχι εμείς ποιοι;